

dr hab. inż. Tomasz RUBAJ
Uniwersytet Kaliski
im. Prezydenta Stanisława Wojciechowskiego

Kalisz, 26.10.2023 r.

RECENZJA

rozprawy doktorskiej mgr. inż. Krzysztofa STAŃCZYKA

na temat:

**OCENA FUNKCJONOWANIA WOJSK OBRONY TERYTORIALNEJ ORAZ
ICH ZNACZENIA W SYSTEMIE BEZPIECZEŃSTWA NARODOWEGO
NA PRZYKŁADZIE 8. KUJAWSKO-POMORSKIEJ
BRYGADY OBRONY TERYTORIALNEJ**

I. Przedmiot i podstawy opracowania recenzji

Przedmiotem recenzji jest dysertacja doktorska Pana **mgr inż. Krzysztofa Stańczyka** pt. *Ocena funkcjonowania Wojsk Obrony Terytorialnej oraz ich znaczenia w systemie bezpieczeństwa narodowego na przykładzie 8. Kujawsko-Pomorskiej Brygady Obrony Terytorialnej*, przygotowana pod kierunkiem naukowym promotora **dr. hab. inż. Zdzisława Polcikiewicza** i przy promotorstwie pomocniczym **dr. inż. Roberta Reczkowskiego**. Recenzję sporządzono na potrzeby prowadzonego w Wydziale Nauk o Polityce i Bezpieczeństwie Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu przewodu doktorskiego o nadanie stopnia naukowego doktora w dziedzinie nauk społecznych, w dyscyplinie naukowej nauki o bezpieczeństwie.

Podstawę opracowania recenzji stanowią "Uchwała Rady Dyscypliny Naukowej Nauki o Bezpieczeństwie Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu nr 18/2023 z dnia 10 października 2023 r. oraz pismo Przewodniczącego Rady Dyscypliny Naukowej Nauki o Bezpieczeństwie Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, Pana dr hab. Arkadiusza Czwołka, prof. UMK z dn. 10 października 2023 r. w sprawie wykonania recenzji" (27 WNoPiB 52.2701.1.23).

II. Obszar problemowy rozprawy

Współczesne środowisko bezpieczeństwa jest niezwykle złożone, trudнопredictable, dynamicznie zmieniające się i wykazujące liczne powiązania, relacje i współzależności. Stanowi ono kompozycję wielu czynników, które kształtują jego naturę oraz wpływają na wynik działania. To inaczej zespół uwarunkowań, okoliczności i wpływów oddziałujących bezpośrednio i pośrednio na jakość podejmowanych decyzji oraz zastosowanie posiadanych zdolności. Główne składowe środowiska działań to: przeciwnik, ale nie tylko tradycyjny, lecz także reprezentowany przez wszelkie siły wrogie państwom, sojuszom (koalicjom); własne siły wraz ze zdolnościami, które reprezentują w wielu obszarach; wszelkie organizacje i siły, które pozostają neutralne w obszarach konfliktów i wojen; fizyczny wymiar w postaci warunków terenowych, klimatycznych, demograficznych; poziom techniczny i technologiczny reprezentowany zarówno przez strony wojny (konfliktu), jak i podmioty neutralne i niezaangażowane wraz z lokalnymi zasobami dóbr i surowców; status administracyjno-prawny, a także kultura społeczności w obszarze konfliktu (wojny).

Dzieje się tak za sprawą zarówno zagrożeń militarnych, jak i szerokiej gamy zagrożeń niemilitarnych. Wśród zagrożeń militarnych na pierwszy plan wysuwa się imperialistyczna polityka Federacji Rosyjskiej, realizowana również za pomocą sił zbrojnych w postaci prowadzonej od 24 lutego 2022 roku pełnoskalowej inwazji na terytorium Ukrainy. Zagrożenia niemilitarne spowodowane siłami natury i działalnością człowieka stanowią w dalszym ciągu problem, zarówno w skali lokalnej, krajowej, regionalnej i globalnej. Należy podkreślić, iż wraz z nasileniem się zagrożeń militarnych i skupieniem na nich uwagi społeczności międzynarodowej nie nastąpiło zmniejszenie, czy też redukcja drugiej grupy zagrożeń. Co więcej, ich natężenie nie zmalało, a wręcz przeciwnie, w wielu przypadkach zostało spotęgowane przez szereg różnorodnych czynników związanych z wojną. W badaniach i ocenach bezpieczeństwa międzynarodowego wskazuje się realny wymiar i znaczący wzrost wskazań zagrożenia ze strony Federacji Rosyjskiej jako agresora, wraz z obawami związanymi z użyciem broni masowego rażenia, zagrożenia ze strony państw intensywnie rozwijających programy i technologie nuklearne, takich jak Korea Północna i Iran, politykę i działania

mającą na celu uzyskanie światowej dominacji prowadzoną przez Chiny. Równolegle jednak wśród innych problemów współczesnego świata wymienia się wyzwania, zaznaczając, iż stanowią one już realne i poważne zagrożenia, albo mogą w krótkim czasie stać się nimi. Wyzwania te to m.in.: niedobory w dostawach energii i paliw, zmiany klimatyczne, klęski żywiołowe i katastrofy naturalne, katastrofy techniczne, epidemie, pandemie i inne zagrożenia zdrowotne, problemy migracji, terroryzm.

Będące przedmiotem rozważań w przedstawionej do recenzji dysertacji Wojska Obrony Terytorialnej (WOT) wpisują się w konteksty powyższych, zaledwie zasygnalizowanych wyzwań i zagrożeń. Pomimo, iż stanowią one najmłodszy Rodzaj Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej dały niejednokrotnie wyrazy swojej przydatności w przeciwdziałaniu, ograniczaniu i likwidacji zagrożeń na obszarze kraju. Zdolności Wojsk Obrony Terytorialnej materializowały się już bowiem podczas licznych sytuacji kryzysowych i kryzysów związanych z zagrożeniami naturalnymi, zagrożeniami bezpieczeństwa zdrowotnego w okresie występowania wirusa SARS-COV-2, powodującego zakażenia COVID-19. Nie inaczej było również w przypadku 8. Kujawsko-Pomorskiej Brygady Obrony Terytorialnej, która rozpoczęła działalność w styczniu 2018 roku. Ponadto, ten rodzaj sił zbrojnych uczestniczył i uczestniczy też w działaniach na granicy polsko-białoruskiej podczas kryzysu migracyjnego, zarówno w okresie poprzedzającym stan wyjątkowy, w czasie jego trwania od 02 września 2021 roku, jaki i po jego odwołaniu, aż do chwili obecnej.

Nie mniej istotny jest też aspekt taktyczno-operacyjnego użycia i działania Wojsk Obrony Terytorialnej w działaniach militarnych we współdziałaniu z wojskami operacyjnymi. Działając na własnym terenie, w stałych rejonach odpowiedzialności, dysponując wzrastającymi wciąż zdolnościami bojowymi ten rodzaj sił zbrojnych stanowi bez wątpienia istotne wzmocnienie potencjału obronnego naszego kraju.

Dlatego też, podjęcie badań mających na celu ocenę funkcjonowania i znaczenia w systemie bezpieczeństwa narodowego Wojsk Obrony Terytorialnej na przykładzie 8. Kujawsko-Pomorskiej Brygady Obrony Terytorialnej i przedstawienie ich wyników w formie i treściach rozprawy doktorskiej uznaję za niezwykle trafne, potrzebne i aktualne.

III. Ocena metodologiczna

Uzasadnienie podjęcia badań, zasadnicze założenia metodologiczne oraz organizacja i przebieg realizowanego procesu badawczego zostały przedstawione w rozdziale pierwszym rozprawy.

Ich analiza i ocena wskazuje, iż recenzowaną pracę charakteryzuje bogaty warsztat badawczy oraz ogólna poprawność metodologiczna. Umiejętnie sformułowano założenia badawcze: przedmiot i ograniczenia badań, cel badań, główny problem badawczy i problemy szczegółowe (częstkowe).

W zakresie przedmiotu badań, uczyniono nim funkcjonowanie WOT w obszarach: organizacyjnym, proceduralnym, technicznym, współdziałania z wojskami operacyjnymi, współpracy z układem pozamilitarnym, w aspekcie wpływu na bezpieczeństwo narodowe naszego kraju.

Wobec tak określonego, wieloaspektowego przedmiotu badań i dość rozległej tematyki wystarczająco uargumentowano przyjęcie kilku ograniczeń badawczych. Wątpliwości budzić może jednak założenie, że uzyskane wyniki badań sondażowych z zastosowaniem techniki ankietowania będą w dużym stopniu zbieżne z opiniami i poglądami mieszkańców innych województw jedynie na podstawie powierzchni i liczby mieszkańców (str. 20). Czy nie byłoby zasadnym uwzględnienie poza zagrożeniami powszechnie występującymi na terenie Polski, zagrożeń właściwych danym województwom, szczególnie wobec nasilających się zagrożeń hybrydowych i podatności na nie wynikającej chociażby z położenia (województwa przygraniczne, nadmorskie), warunków geograficznych poszczególnych z nich i występujących zagrożeń naturalnych, stopnia uprzemysłowienia i rozwoju infrastruktury?

Dość interesujące i szczegółowe podejście zastosowano podczas określenia celu badań. Przyjęty cel badań uszczegółowiono bowiem w trzech aspektach: poznawczym, jako zbadanie i dokonanie oceny dotychczasowego funkcjonowania WOT oraz określenie ich miejsca i znaczenia w systemie bezpieczeństwa narodowego; diagnostycznym, jako zidentyfikowanie silnych stron rodzaju sił zbrojnych, jak również mankamentów utrudniających sprawne ich użycie i funkcjonowanie; praktycznym, jako wskazanie, na podstawie wcześniejszych dociekań, pożądanych kierunków zmian, które mogą przyczynić się do poprawy funkcjonowania WOT. Za sprawą powyższych

zabiegów dysertacja uzyskała trójwymiarowy charakter, co należy uznać w mojej ocenie za ze wszech miar pozytywne. Na ogół w tej kategorii prac promocyjnych spotyka się bowiem wyodrębnienie dwóch celów: poznawczego (teoretycznego) i utylitarnego (praktycznego).

Główny problem badawczy został sprecyzowany w formie pytania: *jak funkcjonują WOT oraz jakie jest ich miejsce i znaczenie w systemie bezpieczeństwa narodowego na przykładzie 8. Kujawsko-Pomorskiej Brygady Obrony Terytorialnej?* Z kolei wyodrębnione, poprzez dekompozycję głównego problemu badawczego, szczegółowe problemy badawcze, korespondujące z problemem głównym i celem badań, umożliwiły konsekwentne dochodzenie do rozwiązania problemu głównego oraz osiągnięcie celu pracy. Dotyczyły one w szczególności:

- charakteru współczesnego środowiska bezpieczeństwa;
- powodów reaktywowania WOT, ich celów i zadań;
- podporządkowania, struktur, wyposażenia i procedur realizacji zadań;
- systemu rekrutacji i szkolenia;
- ocen dotychczasowego użycia WOT w sytuacjach kryzysowych spowodowanych zagrożeniami o charakterze niemilitarnym;
- doskonalenia zdolności operacyjnych i przygotowania do spektrum działań militarnych;
- znaczenia WOT dla bezpieczeństwa narodowego oraz potrzeb wprowadzenia zmian legislacyjnych, proceduralnych, organizacyjnych i technicznych w celu zwiększenia skuteczności.

Z uznaniem należy się odnieść do konstrukcji powyższych problemów (str. 21). Pierwsze cztery problemy mają charakter opisowy (diagnostyczny) chociaż można dostrzec w nich również elementy typowe dla problemów wyjaśniających, wskazujących na konieczność wyjaśnienia związków między różnymi zmiennymi. Trzy ostatnie z wymienionych problemów mają raczej charakter konstrukcyjno-projekcyjny. Biorąc pod uwagę strukturę wszystkie problemy mają charakter dopełniający czyli złożony. Ujęcie takie można uznać za jak najbardziej poprawne.

Spójna z celem pracy i głównym problemem badawczym jest również hipoteza główna zawarta na str. 21-22 rozprawy. Autor zakłada, że: *WOT osiągnęły obecnie wysoki stopień gotowości do sprawnego funkcjonowania we wszystkich stanach gotowości obronnej naszego państwa, a ich utworzenie wpłynęło nie tylko na znaczne zwiększenie bezpieczeństwa narodowego, ale także podniosło poczucie bezpieczeństwa Polaków.*

Do pozostałych, zidentyfikowanych problemów cząstkowych sformułowano poprawne i wystarczająco szczegółowo rozbudowane hipotezy szczegółowe (od H1 do H7 – str. 22-23). W treści pracy Doktorant konsekwentnie dąży do weryfikacji hipotez i dowodzi ich trafności. Każda z nich uległa bowiem ostatecznie confirmacji.

W toku badań wykorzystano zestaw metod, wśród których znajdują się zarówno metody teoretyczne, jak i empiryczne.

Metody teoretyczne, posłużyły do uzyskania materiału badawczego, formułowania wniosków i uogólnień w poszczególnych rozdziałach. Dobór metod teoretycznych i ich zastosowanie nie budzi większych zastrzeżeń, poza brakiem doprecyzowania jakiego rodzaju wnioskowanie zastosował Doktorant w ramach analiz - ilościowej i jakościowej.

Wśród metod empirycznych należy podkreślić umiejętne zastosowanie metody sondażu diagnostycznego, prowadzonego techniką ankietowania, wśród trzech grup respondentów. Za sprawą takiego zróżnicowania uzyskano sądy (opinie) osób bezpośrednio zaangażowanych w realizację zadań, osób odpowiedzialnych za realizację przedsięwzięć związanych z bezpieczeństwem i osób, których zadaniem była ocena stanu bezpieczeństwa i przydatności WOT. Zwłaszcza, że część pytań stanowiły pytania otwarte i półotwarte, co skłaniało respondentów do refleksji podczas udzielania odpowiedzi. Na uwagę zasługuje także rzetelne podejście do uzyskanych wyników za sprawą weryfikacji uzyskanego materiału badawczego poprzez sprawdzenie ankiet, a po nim odrzucenie tych, które nie spełniały przyjętych założeń (niepoprawnie lub nie w pełni wypełnione). Uzyskany tą drogą materiał empiryczny posłużył formułowaniu wniosków i propozycji związanych z oceną, organizacją i rozwojem WOT.

Cenny i zarazem bardzo wartościowy pod względem merytorycznym materiał badawczy uzyskano również za pomocą drugiej z zastosowanych technik w ramach metody sondażu diagnostycznego. Mam tu na myśli technikę wywiadu eksperckiego.

Przeprowadzony on został wśród doświadczonej kadry dowódczej i sztabowej WOT, a jego wyniki, opinie dziewięciu oficerów, Doktorant zaprezentował w załączniku 4. Uzyskane odpowiedzi pozwoliły na wsparcie formułowanych wniosków, pomocne były w trakcie weryfikacji hipotez, jak również podczas generowania propozycji wielu rozwiązań i udoskonalień oraz argumentacji poszczególnych tez.

Zastosowana technika obserwacji, z przewagą obserwacji czynnej (uczestniczącej) umożliwiła sformułowanie wniosków w zakresie funkcjonowania i realizacji zadań przez WOT, zarówno wobec zagrożeń niemilitarnych i militarnych, współdziałania z wojskami operacyjnymi oraz innymi formacjami, instytucjami, służbami, inspekcjami i strażami. Metoda ta pozwoliła dostrzec Doktorantowi silne i słabe strony, dobre praktyki i mankamenty, a prowadzona wielokrotnie podczas licznych treningów sztabowych i ćwiczeń (wymienionych na str. 36 i szczegółowo scharakteryzowanych w załącznikach 5, 6 i 7 w formie doświadczeń i wniosków z tychże przedsięwzięć) dostarczyła cennego materiału badawczego co do stanu obecnego, a głównie w zakresie obszarów doskonalenia i kierunków rozwoju WOT. Zauważalna jest w tym miejscu pewna nieścisłość, otóż Doktorant przyznaje, iż: *uczestniczył w nich osobiście, głównie jako kierownik, czy też członek kierownictwa ćwiczenia (treningu), rzadziej jako ćwiczący lub obserwator ... najistotniejsze spostrzeżenia zostały wykorzystane w treści rozprawy, a szczegółowe wyniki obserwacji zostały udokumentowane w załącznikach 5, 6 i 7.* Rozumiem, że obserwacja była obserwacją niestandardową (nieskategoryzowaną) nie przygotowano i nie prowadzono bowiem narzędzia w postaci dziennika/arkusza obserwacji, jednakże aby doprecyzować zastosowanie tej metody badawczej można było wymienione załączniki opatrzyć tytułami np. „Wnioski i doświadczenia z **obserwacji prowadzonych** podczas własnych zamierzeń/ ćwiczeń i treningów ... Tym bardziej, że zapowiedziano w rozdziale metodologicznym, że wymienione załączniki zawierają szczegółowe wyniki obserwacji.

W grupie metod empirycznych zastosowano również, jako metodę uzupełniającą, metodę badania dokumentów wraz ze szczegółowym wyjaśnieniem jakiego rodzaju dokumenty poddano badaniu.

Z powyższych względów dobór metod badawczych do rozwiązania poszczególnych problemów badawczych należy uznać za poprawny i podkreślić szeroki ich wachlarz.

Całość wyników badań empirycznych zestawiono w załącznikach od 1 do 8, a ich wyniki umiejętnie wkomponowano, a także twórczo i poprawnie wykorzystano w treści pracy. Przebieg procedury badawczej, poza wskazanymi niedociągnięciami, nie budzi również poważniejszych zastrzeżeń.

Układ rozprawy jest logiczny i przejrzysty, dostosowany do założonego celu rozprawy. Konstrukcja poszczególnych rozdziałów i ich treść ujmuje temat oraz odzwierciedla we właściwych proporcjach problemy szczegółowe (częstkowe). Treść pracy wzbogacona została zestawieniami tabelarycznymi, rysunkami, a także wykresami, dobrze korespondującymi z tekstem poszczególnych rozdziałów i załączników.

Na uwagę i podkreślenie zasługuje również bogaty zbiór cytowanych i wykorzystanych w toku przygotowania rozprawy pozycji bibliograficznych. Należą do nich źródła tekstowe (drukowane) i źródła internetowe. Szkoda jedynie, iż dla zwiększenia komunikatywności nie wyodrębniono spośród tych pierwszych źródeł prawa. Ponadto, nie wszystkie pozycje bibliograficzne wyszczególnione w treści pracy – w przypisach (rozdział pierwszy i drugi) zostały ujęte w bibliografii.

W kontekście powyższych ustaleń, pomimo wyszczególnionych uwag nie umniejszających wartości metodologicznej pracy, stwierdzam, że Doktorant poprawnie zorganizował i przeprowadził proces badawczy, a uzyskane wyniki badań są dostatecznie wiarygodne, potwierdzają przyjęte hipotezy i zostały należycie opracowane w formie rozprawy. W rezultacie – stronę metodologiczną rozprawy oceniam pozytywnie, a umiejętności doktoranta w zakresie identyfikowania i rozwiązywania problemów naukowych uznaję za bardzo dobre.

IV. Ocena merytoryczna

Poza rozdziałem pierwszym (metodologicznym) praca składa się ze wstępu, pięciu rozdziałów merytorycznych zakończonych wnioskami, zakończenia, spisów (rysunków, tabel, wykresów i załączników), bibliografii i załączników.

We wstępie nakreślono ogólny zarys sytuacji problemowej i przedstawiono strukturę pracy, wraz z zapowiedzią zawartości poszczególnych rozdziałów. W sytuacji problemowej podkreślono dynamiczny i trudnoprzewidywalny charakter zagrożeń,

zaawizowano złożoność środowiska bezpieczeństwa, a także przedstawiono krótki zarys funkcjonowania Wojsk Obrony Terytorialnej w Polsce po 1989 roku. Nakreślono główne przesłanki odbudowy WOT od roku 2016. Przedstawiono również wybrane stanowiska i opinie które towarzyszyły tworzeniu tego rodzaju sił zbrojnych w ostatnich ośmiu latach. Ponadto, zaprezentowano analizę najważniejszych pozycji literatury z zakresu objętego przedmiotem badań.

W rozdziale drugim pt. *Charakterystyka i ocena współczesnego środowiska bezpieczeństwa państwa* przedstawiono: pojęcie, czynniki i uwarunkowania środowiska bezpieczeństwa; obecne trendy oraz prognozy rozwoju środowiska bezpieczeństwa; środowisko operacyjne. Ujęto w nim również ocenę respondentów poziomu bezpieczeństwa Polski uzyskana na podstawie badań empirycznych.

Nad wyraz trafne wydają się tu określenia oddające złożoność środowiska operacyjnego, trendy i prognozy. Zgodzić się należy bowiem z tezą, *iż współcześnie środowisko bezpieczeństwa staje się coraz bardziej zmienne, niepewne, złożone i wieloznaczne.*

Ponadto, za Strategią Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 12 maja 2020 roku Doktorant zwraca się uwagę na potrzebę rozwijania zdolności odpornościowych (ang. resilience) państwa, które są niczym innym jak zdolnościami do przeciwstawiania się czemuś, niepoddawania się działaniu lub naciskowi.

Zaprezentowane w rozdziale wyniki badań dotyczące oceny poziomu bezpieczeństwa przez społeczeństwo, choć odnoszące się wymiaru lokalnego i regionalnego, w mojej ocenie, odzwierciedlają obecną sytuację bezpieczeństwa, w której na pierwszy plan wysuwają się zagrożenia militarne, przed naturalnymi i innymi zagrożeniami bezpieczeństwa i porządku publicznego. Należy również podkreślić, że wśród respondentów panuje zgodność w kwestii zwiększenia wydatków na obronność. Rozważania prowadzone w tym rozdziale zwieńczone zostały trafnymi konkluzjami.

Rozdział trzeci pt. *Uwarunkowania reaktywacji Wojsk Obrony Terytorialnej oraz diagnoza procesu ich formowania i przygotowania do działań* obejmuje problematykę: genezy oraz warunków reaktywacji Wojsk Obrony Terytorialnej; przeznaczenia i zadań; struktury organizacyjnej, podporządkowania i wyposażenie jednostek; przebiegu

procesu rekrutacji i jego wpływu na właściwy dobór żołnierzy, a także zalet i ograniczeń realizowanej obecnie koncepcji szkolenia. W rozdziale zaprezentowano również ocenę respondentów dotychczasowego procesu osiągnięcia gotowości WOT do działań oraz warunków służby. Treści rozdziału zakończone zostały poprawnymi merytorycznie wnioskami. Autor słusznie zauważa, interpretując wyniki uzyskanych badań, iż z perspektywy pięcioletniego funkcjonowania WOT decyzję o ich reaktywacji uznano za dobre rozwiązanie (odpowiedzi 95% respondentów), które wpłynęło bezpośrednio na zwiększenie potencjału obronnego Polski.

W rozdziale czwartym pt. *Ocena dotychczasowej działalności Wojsk Obrony terytorialnej na rzecz układu pozamilitarnego w sytuacjach kryzysowych spowodowanych zagrożeniami niemilitarnymi* przedstawiono: zadania wykonywane przez WOT na rzecz administracji i społeczeństwa w sytuacjach kryzysowych oraz możliwości ich realizacji; procedury i sposoby działania w sytuacjach kryzysowych. Nader ważną kwestią są zawarte w rozdziale doświadczenia i wnioski z dotychczasowego użycia WOT w sytuacjach kryzysowych, bo przecież, jak sygnalizowano we wstępie recenzji, ten stosunkowo młody rodzaj sił zbrojnych zebrał znaczący bagaż wartościowych doświadczeń. Dotyczy to również 8. Kujawsko-Pomorskiej BOT, co podkreślono licznymi przykładami zaangażowania. Istotnym dopełnieniem dociekań jest również zaprezentowanie aspektów doskonalenia współpracy z administracją oraz ze społeczeństwem. W rozdziale przedstawiono ocenę respondentów przygotowania WOT do działań niemilitarnych, odzwierciedlającą skalę zaangażowania i charakter realizowanych zadań. Wnioski końcowe z tego rozdziału są również trafne, a przedstawione zostały w sposób logiczny, przejrzysty i nader komunikatywny.

Rozdział piąty dysertacji pt. *Diagnoza przygotowania Wojsk Obrony Terytorialnej do działań militarnych*, poza oceną stanu obecnego i odpowiedzią na kluczowe w nauce pytanie - jak jest ?, skupia się na rozwoju zdolności operacyjnych oraz sprawności funkcjonowania; zwiększeniu poziomu współdziałania WOT z wojskami operacyjnymi w kontekście wspólnych działań. Wiele uwagi – i słusznie, poświęcono zdolnościom do prowadzenia działań nieregularnych, do rozpoznania i rażenia za pomocą różnorodnych, również nowoczesnych środków o zróżnicowanym zasięgu, a także wielowarstwowej

obronie przeciwpancernej. Zgodzić się należy ze stwierdzeniem, iż proces szkolenia z wykorzystaniem nowych środków walki jest coraz bardziej złożony i czasochłonny i nie można pozwolić sobie na ubytek wyszkolonych specjalistów. W rozdziale zawarto także pozytywną ocenę respondentów co do przygotowania WOT do działań militarnych.

Rozdział szósty pt. *Rola Wojsk Obrony Terytorialnej w systemie bezpieczeństwa narodowego oraz perspektywy ich rozwoju* zajmuje w pracy miejsce szczególne. Mając na uwadze jego swoistą podbudowę i wnioski wynikające z rozważań prowadzonych w poprzednich rozdziałach, Autor skoncentrował się na właściwościach WOT, ich miejscu i znaczeniu WOT w systemie bezpieczeństwa narodowego, i wreszcie na przyszłości formacji oraz pożądanym kierunkach zmian. Rozdział ten, podobnie jak poprzednie, zawiera syntezę wyników badań, w tym prowadzonych za pomocą metod empirycznych. Co więcej, zawarte w nim wnioski, rekomendacje i propozycje należy uznać za przemyślane, a przede wszystkim znajdujące umocowanie w postaci argumentów przytoczonych w treściach rozdziału.

Dysertację zamyka Zakończenie, w którym odniesiono się do stopnia osiągnięcia celów badawczych rozprawy oraz weryfikacji hipotezy badawczych, a także przedstawiono szereg wniosków wynikających z rozwiązania głównego problemu badawczego.

W rezultacie, biorąc pod uwagę powyższe argumenty, warstwę merytoryczną rozprawy oceniam jako cechującą się głęboką wiedzą ogólną i specjalistyczną, wspartą doświadczeniami z użycia i działania WOT, w tym dowodzenia 8. K-P BOT, a także wynikami badań.

V. Wnioski końcowe i polemiki

Podsumowując ocenę merytoryczną stwierdzam, że w odniesieniu do całości rozprawy przedstawione wyniki analiz, tezy, propozycje i wnioski są poprawne pod względem naukowym, a ich argumentacja jest przekonująca. Szczegółowość i głębia dociekań, jak również forma ekspozycji wyników badań i komunikatywność zaprezentowanych treści nie budzi większych zastrzeżeń.

Podczas obrony proszę Doktoranta o podjęcie polemiki i udzielenie odpowiedzi/odniesienie się do poniższych pytań:

1. Proszę wskazać relacje związku i zależności pomiędzy wyzwaniem, zagrożeniami, szansami i ryzykiem.
2. Jakie różnice występują pomiędzy bezpieczeństwem narodowym, a bezpieczeństwem państwa? Czy, są to pojęcia tożsame?
3. Proszę ocenić na ile aktualne są przytoczone za obcojęzycznym źródłem, a sformułowane w 2014 roku, tzw. megatrendy (str. 41) i w jakich kierunkach mogą one ewoluować w bliższej i dalszej perspektywie?
4. Proszę doprecyzować czy i na jakiej podstawie jednostki wojskowe i związki organizacyjne WOT są również formacją?
5. Czy w kontekście rozważań na temat zdolności do działań militarnych (rozdział 5.) i propozycji doskonalenia (rozdział 6.) nie uważa Pan za celowe poświęcenie w przyszłości uwagi zasadom akceptacji ognia (ang. clearance of fire) przez WOT działające w Stałych Rejonach Odpowiedzialności, a także implementacji relacji „dowódca wspierany – dowódca wspierający” w odniesieniu WOT do wojsk operacyjnych i na odwrót?

VI. Konkluzja

Przedłożona do recenzji rozprawa doktorska opracowana przez mgr. inż. Krzysztofa Stańczyka pt. „Ocena funkcjonowania Wojsk Obrony terytorialnej oraz ich znaczenia w systemie bezpieczeństwa narodowego na przykładzie 8. Kujawsko-Pomorskiej Brygady Obrony Terytorialnej” spełnia warunki określone w art. 187 ust. 1 i 2 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Całość rozprawy oceniam pozytywnie i wnioskuję o Rady Dyscypliny Nauk o Bezpieczeństwie o przyjęcie dysertacji do dalszego postępowania kwalifikacyjnego w sprawie nadania stopnia doktora w dziedzinie nauki społecznej w dyscyplinie nauki o bezpieczeństwie oraz o dopuszczenie Doktoranta do jej obrony. Ponadto, biorąc pod uwagę poprawność metodologiczną, a także wartość merytoryczną wnioskuję o wyróżnienie rozprawy.

Tomasz Rubiej